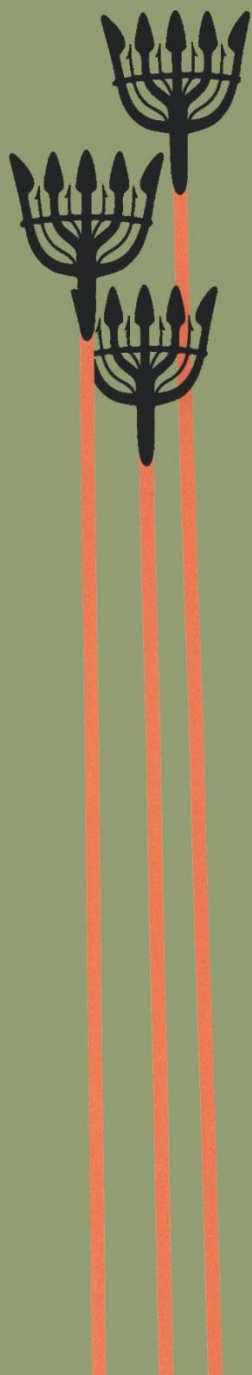

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2023:23

Jordö missionshus - fönsterrestaurering

Antikvarisk medverkan, 2023

Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2023:23

Jordö missionshus

- fönsterrestaurering

Antikvarisk medverkan, 2023
Förkärla socken
Ronneby kommun
Blekinge län

Jimmy Juhlin Alftberg

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

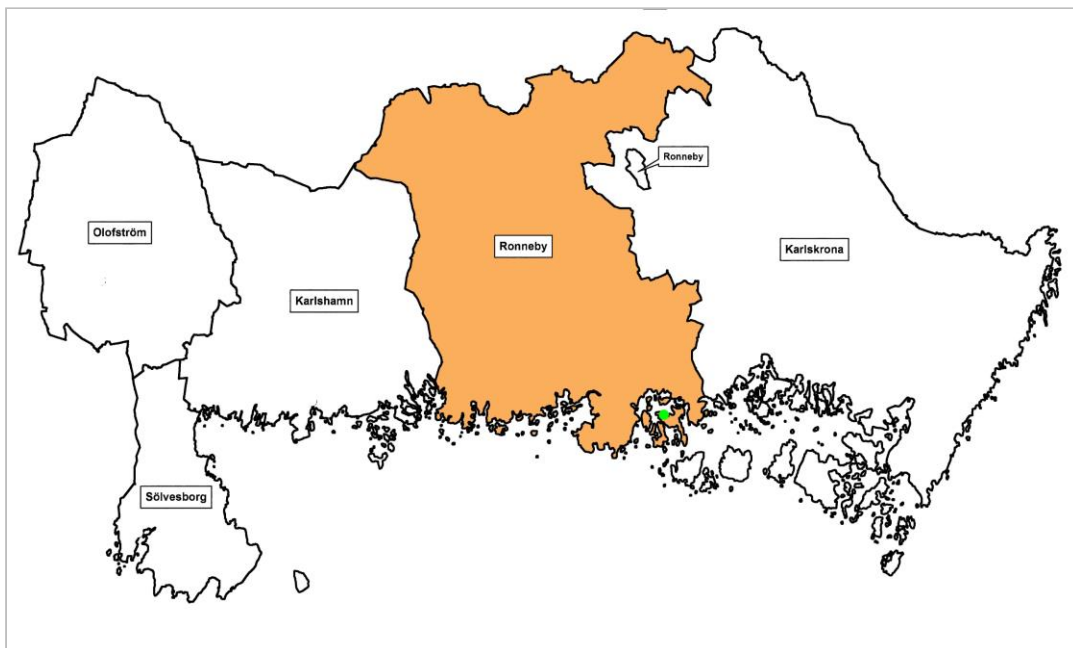
© 2023 Blekinge museum

Omslagsfoto: Jordö missionshus, vy mot nordöst, före arbetet.
Foto: Jimmy Juhlin Alftberg om inget annat anges under bild.

Kartor ur allmänt kartmaterial

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Iakttagelser under restaureringen	9
Avvikelser från arbetshandlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	9
Övriga handlingar med relevans för ärendet	9

Ronneby kommun, Jordö missionshus markerat med grön prick.

Del av Förkärla socken, missionshuset markerat.

Sammanfattning

Samtliga fönsterbågar har genomgått fullständig restaurering med traditionella material och metoder, vilket innefattar färgborttagning till trärens yta, omglasning, komplettering av glas, ommålning med linoljefärg, linoljebränning av järndetaljer med mera. Samtliga fönsterkarmar har renoverats på plats genom rengöring och ommålning.

Administrativa uppgifter

Objekt	Byggnadsminnet Jordö missionshus
Socken	Förkärla
Kommun	Ronneby
Arbetshandlingar	-
Länsstyrelsens diarienummer	434-5255-2022
Blekinge museums diarienummer	BM2023-103
Byggherre/beställare	Stiftelsen Jordö missionshus
Entreprenör	Lindsjös måleri & byggnadsvård, Karlskrona
Antikvarisk medverkan	Blekinge museum genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	April–oktober 2023
Slutbesiktning	2023-10-13
Rapport granskad av	Cissela Olsson

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Missionshuset på Jordö uppfördes 1928 och brukades av flera olika trossamfund, exempelvis baptisterna, evangeliska fosterlandsstiftelsen, svenska missionsförbundet och pingströrelsen. 1934 köptes missionshuset av ett konsortium på uppdrag av Blekinge Missionssällskap. Sedan 1986 ägs missionshuset av Stiftelsen Jordö Missionshus, och 1993 byggnadsminnesförklarades byggnaden. Missionshuset används numera till byalagssammankomster, föreningsmöten och kulturevenemang. Byggnaden har, trots vissa mindre förändringar i anslutning till köket och ommålning av förstuga etcetera, en förhållandevis välbevarad autenticitet.

Byggnaden är utrustad med sammanlagt sju stycken vitmålade, småspröjsade och enkelbågiga slagfönster, varav fem stora och två små (fig. 7). Den grönmålade ytterdörren har samma spröjsättning som fönstren (se omslagsbilden). Både fönstren och ytterdörren utgör originaldetaljer.

Fig. 1 (t.v.). Representativ skadebild invändigt: flagad färg och rostgenomslag. Fig. 2 (t.h.). Representativ skadebild utvändigt: flagad färg på bågar och hörnjärn, rostgenomslag, sprucket fönsterkitt. Notera att hörnjärnen är fästa med stjärnskruv.

Utförda åtgärder

Samtliga fönsterbågar och karmar har genomgått fullständig restaurering vilket innefattar urglasning av samtliga glas, renskrapning av bågarna till trärens yta med hjälp av infravärme och lätt avslipning för hand. Fönsterhaspar, stormjärn och gångjärn (hondelarna) demonterades och rengjordes genom tumling (1 dygn).

De befintliga hörnjärnen visade sig – till stor förvåning – vara fyllda med silikon (fig. 3), vilket häftade fast i bakomliggande trä och påtagligt försvårade borttagningen av järnen. Då det skulle innebära en avsevärd försening och fördyrning av arbetet att avlägsna silikonet från hörnjärnen beslöts att kassera dessa och ersätta dem med nytillverkade, galvaniserade, av befintlig modell (utstansade med runda ändar). De nya hörnjärnen betades noga (Hagmans betvätska) och fylldes därefter på baksidan med fönsterkitt, för att motverka kondens, innan de monterades med nya förzinkade spårskruvar – som ersatte de gamla stjärnskruvorna. Innan nya spårskruvar kunde monteras borrades först de gamla rostiga skruvhålen upp med 8 mm träborr och pluggades med 8 mm rundstav av fur, som fästes med vattenfast trälim (Dana Lim).

Glasning skedde med linoljekitt (Dana Lim) efter att kittfalsarna strukits med schellack. Glasrutorna, varav 15 byttes ut mot begagnat munblåst glas, sattes i tryckkitt, fästes mot bågarna med kopparpläterade järnstift och slutkittades. De utbytta glasen bestod av sentida floatglasrutor och trasigt originalglas.

Målning skedde med linoljefärg (Ottossons, titan/zinkvit) i tre strykningar efter att bågarna kvistlackats med schellack, halvolyts (50/50 rå linolja och balsamterpentin) och gångjärnen återmonterats. Grundstrykningen späddes med ca 30% balsamterpentin, mellanstrykningen med ca 10% och slutstrykningen påfördes outspädd. Samtliga färglager fördrevs noga. När färgen torkat återmonterades hasparna och stormjärnen, vilka först genomgått linoljebränning (fig. 5 och 6). Befintliga kramlor återanvändes, enstaka byttes mot nya.

Fig. 3. Hörnjärn med silikon. Notera hur silikonet etsat sig fast i träet, vilket medfört träskador i samband med borttagningen av järnet. Foto Michel Lindsjö, 2023.

Fig. 4. Detalj på fönster efter arbetet. Jämför med fig. 2.

Fig. 5. Linoljebränd fönsterhasp.

Fig. 6. Linoljebränt stormjärn.

Fig. 7. Östra gaveln efter arbetet.

Fönsterkarmarna rengjordes med målartvätt (Målningstvätt JAPE) och skrapades därefter rena från löst sittande/krackelerad färg (på yttersidan och insidan fram till fönsterbågarnas slagkant). Målning skedde likt fönsterbågarna i tre olika omgångar. Inga tätlistor monterades eftersom sådana inte fanns tidigare.

lakttagelser under restaureringen

I samband med färgborttagningen av fönsterbågarna kunde inga andra kulörer än vita noteras.

Efter att färgen tagits bort från fönsterbågarna fick entreprenören möjlighet att närmare undersöka virkeskvalitén i dessa, vilken bedömdes som mycket god.

I nordöstra fönstret (köket) befanns sju glasrutor vara av typen floatglas, samt fästa med plastbaserat kitt utan stift. Det är okänt när dessa glas infogades – troligtvis är det gjort efter ett inbrott/inbrottsförsök.

Befintliga fönsterfoder, inkl. dörrfoder, är strukna i en bruten vit kulör vilken ger synbar kontrastverkan mot de nyrestaurerade fönsterbågarnas titan/zinkvita kulör. Det rekommenderas därför att fodren under våren/sommaren 2024 tvättas av och ges en strykning med utspädd titan/zinkvit linoljefärg.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Montering av nytillverkade hörnjärn ingick ursprungligen inte i arbetsförfarandet. Utöver detta har inga avvikelser noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är mycket väl utfört efter villkoren i länsstyrelsens bidragsbeslut. Såväl entreprenören som beställaren har visat stor lyhördhet för de antikvariska aspekterna. Entreprenören har även visat yrkesskicklighet utöver det vanliga gällande såväl kunskap som handhavande avseende traditionella material och metoder.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2023-04-05 Länsstyrelsens beslut om byggnadsvårdsbidrag.

Karlskrona 2023-10-16

Jimmy Jublin Alfberg

Rapportserie 2023

Blekinge museum

2023:1 **Marinarkeologisk förundersökning av fartygslämning kallad Slädövraket (L1978:1905) i Listerby skärgård.** Listerby socken, Ronneby kommun.

2023:2 **Hvilans nya begravningskapell – till- och ombyggnad.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.

2023:3 **Ramdala kyrka – installation av nödbelysning.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.

2023:4 **Gribshunden. Marinarkeologisk forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/ RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2023:5 **Augerum nya herrgård – dränering av källare m.m.** Augerum socken, Karlskrona kommun.

2023:6 **Jannebergs gård – renovering av stallets västra entré.** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2023:7 **Stora Roms naturreservat - Inventering av kulturlämningar.** Torhamns socken, Karlskrona kommun

2023:8 **Frakten 5:11. Arkeologisk utredning steg 2 2023 inför fortsatt exploatering av industriområde.** Edestad socken, Ronneby kommun.

2023:9 **Ramdala kyrka – ombyggnad av läktarunderbyggnad.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.

2023:10 **Offerlunden i Halahult - L1979:6205. Arkeologisk förundersökning och förmedlingsinsats.** Åryd socken, Karlshamns kommun.

2023:11 **Sörmans stuga – ommålning av fasad och fönster.** Lösen socken, Karlskrona kommun.

2023:12 **Hanö 4 – restaurering av ytterdörr.** Karlshamns socken, Karlshamns kommun.

2023:13 **Rosenfeldt 11 – fasadrenovering, etapp 2.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2023:14 **Wienercaféet i Brunnsparken – ommålningsarbeten.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2023:15 **Heliga Kors Kyrka – renovering av tornfönster.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2023:16 **Bysmedjan i Boarp – takrenovering m.m..** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2023:17 **Ramdala kyrka. Vård- och underhållsplan 2023.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.

2023:18 **Afvelsgärde gård – renovering av trädgårdsmur.** Lösen socken, Karlskrona kommun.

2023:19 **Kristianopels kyrka. Vård- och underhållsplan 2023.** Kristianopel socken, Karlskrona kommun.

2023:20 **Väg E22 Ronneby Östra–Nättraby.** Arkeologisk utredning steg 2, 2023. Ronneby och Karlskrona kommuner, Edestad, Listerby, Förkärla och Nättraby socknar.

2023:21 **Öppenskär som kunskapsnod – L1978:9634 i nytt ljus.** Kunskapssammanställning och utkast till förmedlingsstrategi. Torhamn socken, Karlskrona kommun.

2023:22 **E22 Lösen – Jämjö. Arkeologi genom östra Blekinge.** Arkeologisk undersökning. Blekinge län, Blekinge, Karlskrona kommun. Augerum, Lösen och Ramdala socknar.

2023:23 **Jordö missionshus – fönsterrestaurering.** Förkärla socken, Ronneby kommun.

